

Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019

Osallistava ja osaava Suomi

– sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta

ERILLISET LIITTEET

Liitteet ja pöytäkirjamerkinnät

Liite 6. Pöytäkirjamerkinnät

Kestävän talouden Suomi

- Omaisuuden myynneille ei aseteta mekaanisia vuotuisia tavoitteita. Ne toteutetaan tarkoituksenmukaisella tavalla ja aikataululla.
- Hallitus antaa pikaisesti lisätalousarvion, jolla käynnistetään mm. infrahankkeita, jotka vahvistavat koko maan kilpailukykyä ja saavutettavuutta, nopeuttavat raideliikennettä sekä vähentävät liikenneverkon korjausvelan määrää.
- Tarvittaessa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tulevan tukiohjelmakauden 2021-2027 EU-rahoituksen Suomelle kohdentuvan osan alenema kompensoidaan jakamattomasta varauksesta.

Poikkeuksellisen suhdannetaantumien toteaminen

- Poikkeusolojen mekanismin käytön sekä työllisyys- ja julkisen talouden tasapainotavoitteiden kannalta poikkeukselliset olot vallitsevat, jos Suomen talous ajautuu poikkeukselliseen taantumaan maailmantalouden ja etenkin euroalueen vakavan suhdannetaantumien tai muun hallituksen toimista riippumattoman tilapäisen vakavan kysyntähäiriön takia.
- Talouspoliittinen ministerivaliokunta päättää poikkeuksellisten olojen määritelmän täyttymisestä valtiovarainministeriön kansantalousosaston analyysin ja Suomen Pankilta ja taloudellisilta tutkimuslaitoksilta (Etila, PT, PTT) pyydettyjen tilanearvioiden pohjalta.
- Poikkeusolojen syntyminen perustuu kokonaisarvioon talouden tilasta. Arviossa kiinnitetään erityistä huomiota bruttokansantuotteen ja työttömyysasteen kehitykseen ja muihin merkityksellisiin tekijöihin.
- Euroalueen vakavaan häiriötilaan viittaa esimerkiksi se, että euroalueen bruttokansantuote on supistumassa vähintään 0,5 prosenttia kahtena vuosineljänneksenä peräkkäin ja euroalueen kausipuhdistettu työttömyysaste on nousemassa kolmen kuukauden aikana kumulatiivisesti vähintään 0,5 prosenttiyksikköä.
- Suomen talouden vakavaan häiriötilaan viittaa esimerkiksi se, että Suomen bruttokansantuote on supistumassa vähintään 1,0 prosenttia kahtena peräkkäisenä vuosineljänneksenä ja työttömyysasteen trendi on nousemassa kolmen kuukauden aikana kumulatiivisesti vähintään 0,5 prosenttiyksikköä.
- Analyysissä kiinnitetään huomiota häiriöiden mittakaavan ohella erityisesti niiden arvioituun keston ja lähteeseen.

3.1 Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi

- Säädetään maanomistajan lupa malminetsinnän jatkoluvan edellytykseksi.

3.2 Suomi kokoaan suurempi maailmalla

- Hallitus laatii hallituskaudelle laina- ja sijoitusmuotoista kehitysyhteistyötä koskevan investointisuunnitelman, joka ohjaa investointeja hallitusohjelman painotusten ja periaatteiden mukaisesti, erityisesti ilmastorahoitukseen ja vähiten kehittyneisiin maihin. Investointien vaikuttavuuden ja vastuullisuuden kriteereitä vahvistetaan ja niiden toteutumista seurataan. Suunnitelma laaditaan siten, että se voidaan hyväksyä syksyn 2019 budjettiriihen yhteydessä.
- Samassa yhteydessä hallitus laatii suunnitelman kehitysyhteistyön kertaluonteisista kohteista, joilla vahvistetaan hallituksen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista ja Suomen kansainvälistä profiilia, vastataan ajankohtaisiin humanitaarisiin tarpeisiin sekä monenkeskisten järjestöjen rahoitustarpeisiin. Suunnitelmissa painotetaan mahdollisimman laajaa ODA-kelpoisuutta.

Neuvottelupöytä kävi keskustelua seuraavista kysymyksistä sisällytettäväksi lisäpöytäkirjaan:

1. Suomen kriisinhallintaoperaatioiden osallistumisessa painotetaan YK-operaatioita. Päätökset operaatioihin osallistumisesta sekä tarvittavasta lisärahoituksesta tehdään tapauskohtaisesti ja tarvittaessa lisätalousarviolla.
2. Suomen ja Venäjän välisen liikenteen sujuvoittamiseksi selvitetään mahdollisuutta avata Parikkalaan kansainvälinen rajanylityspaikka.
3. Tavoitteena on, että järjestöjen kansalaisjärjestömomentin kautta kanavoitava kehitysyhteistyötuki nostetaan 15 prosenttiin varsinaisista kehitysyhteistyömäärärahoista.
4. Puolueiden kansainvälisen Demo ry:n voimavarat turvataan osana demokratia- ja oikeusvaltiotukea.
5. Tavoitteena on, että YK:n kautta ohjattava rahoitusosuus nostetaan 30 prosenttiin kehitysyhteistyömäärärahoista Suomen painopistealueilla korostaen laatua ja vaikuttavuutta.
6. Team Finland –toimintaa ulkoministeriössä vahvistetaan katvealueet huomioiden ja siirtäen Business Finland-toimijoiden painopistettä kotimaasta ulkomaanverkostoihin.
7. Venäjän kauppaa sujuvoitetaan turvaamalla vientilupien käsittelyyn tarvittavat resurssit.
8. Kestävän kehityksen osaamisen varmistamiseksi laaditaan valmiiksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaa koskeva Agenda 2030-linjaus. Mahdollistetaan monimuotoisen kansalaisyhteiskunnan työ kehityskysymysten ja globaalikasvatuksen parissa myös Suomessa turvaamalla rahoitus.

9. Hallituskauden aluksi laaditaan selvitys ulko- ja turvallisuuspolitiikan kentällä toimivien kansalaisjärjestöjen ja erillissäätöiden toimintaedellytyksistä. Sen pohjalta laaditaan kehittämisohjelma.
10. Ilmastorahoituksen lisäämisessä pyritään etupainotteisuuteen.

3.6.1 Sosiaali- ja terveystalouden uudistus

Rauenneen sote-uudistuksen budjetoidun, mutta käyttämättä olevan tai valmistelusta palautuvan noin 250 miljoonan euron valmistelumäärärahan käytöstä sovittiin seuraavaa:

Momentin 28.70.05 määrärahan käytöstä valmistellaan valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveystalouden sekä tarvittaessa muiden ministeriöiden yhteinen esitys hallituskauden ensimmäiseen JTS:ään ja tuleviin lisätalousarvioesityksiin. Samassa yhteydessä arvioidaan mahdollinen päällekkäisyys muun sote-sisältöuudistamisen kanssa.

Valmistelumäärärahaa voidaan käyttää tietojärjestelmien yhteensovittamiseen, valtakunnalliseen ICT-valmisteluun, tuottavuutta edistäviin toimenpiteisiin ja muuhun sote- ja palvelustoimen kehittämistyön rahoitukseen.

Tästä 250 miljoonan euron rahoituksesta osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiotutkimukseen neljä miljoonaa euroa.

Liite 7. Eurooppa-pöydän muistio EU-puheenjohtajuuskauden keskeisistä teemoista

Ett starkt, enat och handlingskraftigt EU – Prioriteringar för Finlands EU-ordförandeskapsperiod

Strong and united – EU that delivers: Priorities for Finland’s Presidency of the Council of the European Union

EU voi ratkoa aikamme suuria haasteita, luoda hyvinvointia ja turvata kestäväts sisämarkkinat olemalla yhtenäinen ja puolustamalla tinkimättömästi omia arvojaan.

EU globaalina ilmastojohtajana

EU som global klimatledare

EU as a global climate leader

Suomen puheenjohtajuuskaudella EU nostaa profiiliaan globaalina ilmastojohtajana. EU:lle luodaan pitkän tähtäimen ilmastostrategia, jolla EU on hiilineutraali vuonna 2050. Samalla EU hyödyntää vähähiilisen kierto- ja biotalouden uudet mahdollisuudet ja kasvu- ja vientipotentiaalin ja varmistaa siirtymän sosiaalisesti oikeudenmukaiseen hiilineutraaliin yhteiskuntaan.

Puheenjohtajakauden tavoite: Suomen puheenjohtajakauden päätteeksi järjestetään ilmastohuippukokous, jossa EU-maat yhdessä keskeisten sidosryhmien kanssa kehittävät ratkaisuja oikeudenmukaiseen siirtymään kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa, jossa päästövähennystavoitteet saavutetaan sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti, myös taloudellista menestystä luoden.

EU vahvistaa oikeusvaltioperiaatetta ja ihmisoikeuksia

EU stärker rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter

EU that strengthens the rule of law and human rights

Eurooppalainen menestystarina pohjautuu demokraattisiin instituutioihin ja oikeusvaltioperiaatteeseen. Oikeusvaltioperiaatetta on vahvistettava, jotta Euroopan kansalaiset voivat nauttia rauhasta ja yhtäläisistä oikeuksista ja jotta EU voi uskottavasti puolustaa monenkeskistä sääntöperustaista kansainvälistä järjestelmää ja kansainvälisiä ihmisoikeusinstituutioita. Tämä edistää myös taloudellisen toimintaympäristön ennakoitavuutta ja on eurooppalaisten ja unionin alueelle sijoittuvien yritysten etu.

Oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien toteutuminen edellyttää myös kansalaisten kokonaisturvallisuuden takaamista. Erilaisiin hybridi- ja laajan turvallisuuden uhkiin varautuminen on tärkeä painopiste. EU:n on myös tehostettava osallistumistaan konfliktien ehkäisemiseen ja rauhanvälitykseen, kiinnittäen erityistä huomiota nuorten ja naisten erityiseen rooliin.

Puheenjohtajakauden tavoite: Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella rakennetaan yhteisiä keinoja EU:n oikeusvaltioperustan vahvistamiseksi. EU:n rahoitus kytketään oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen. Kansalaisyhteiskunnan sekä riippumattomien tuomioistuinten asema varmistetaan.

Kilpailukykyinen ja sosiaalisesti eheä EU **Ett konkurrenskraftigt och socialt enhetligt EU** **Competitive and socially cohesive EU**

Toimivat sisämarkkinat, sääntöpohjainen vapaakauppa sekä laadukas ja ajantasainen sääntely takaavat kilpailukykyisen EU:n. Tutkimus, kehitys ja innovaatiot sekä digitalisaation täysimittainen hyödyntäminen ovat keskeisessä roolissa luomassa kilpailukykyisempää ja taloudellisesti vahvempaa EU:ta. Edistämällä alueellista ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta sekä sukupuolten tasa-arvoa EU luo kestävästä kasvusta ja hyvinvointia.

EU:lle on tärkeää vahvistaa yhteistyösuhteita Afrikan maiden ja Afrikan unionin kanssa.

Puheenjohtajakauden tavoite: Suomen puheenjohtajuuskaudella EU:lle päätetään luoda uusi kasvustrategia, jonka tähtäimessä on rakentaa EU:sta maailman kilpailukykyisin, sosiaalisesti ehein vähähiilinen talous.

Liite 8. Liikenneryhmässä esille nousseet MAL-kehittämisajatuksat kirjattuna

- MAL: Vähennetään yhteistoimin liikennesuoritteita ja priorisoidaan vähäpäästöinen joukkoliikenne sekä kävelyn ja pyöräilyn edistäminen valtion ja kaupunkiseutujen MAL-suunnittelussa, toteutuksessa ja rahoitussopimuksissa. Edistetään hankkeita, joissa pyöräilyreitit otettu huomioon.
- MAL-sopimuksilla edistetään liikenneturvallisuuden nollaskenaariota (nolla liikennekuolemaa 2050).
- MAL-seuduilla tavoitteena on eri liikennemuotojen kokonaisvaltainen integrointi tiedon ja rajapintojen avaamisen kautta. MAL-sopimusmenettelyitä kehitetään ja laajennetaan kattamaan palveluistumisen ja elinkeinopolitiikan sekä keskisuuret kaupunkiseudut.
- Edistetään kuljetuspalveluiden, merilogistiikan ja siihen kuuluvien multimodaalisten kuljetusketjujen sekä pienlogistiikan nollapäästöisyyttä kaupunkiseuduilla MAL-sopimusten kautta.
- Selvitetään mahdollisuus EU-rahoitukseen ensisijaisesti niiden kaupunkien yhteishankkeissa, jotka mukana liikenteen eurooppalaisella ydinverkolla sekä toiminnallisesti yhteydessä niihin ja sijaitsee välittömässä läheisyydessä.
- Tuetaan suurten kaupunkien raitiotiehankkeita MAL-prosessissa.
- Latausinfrastruktuurin edistämiseksi tulee asettaa rakennusten energiatehokkuusdirektiivin mukainen kansallinen velvoite rakentaa sähköautojen latausinfrastruktuuri taloyhtiöiden ja liikehuoneistojen suurten remonttien yhteydessä. Asunto-osakeyhtiölätkia tulee muuttaa siten, että sähköjärjestelmään sähköautojen latausta varten tehtävät muutokset olisivat mahdollisia ilman osakkeenomistajien yksimielisyyttä.

Liite 9. Demokratian kehittäminen

Kansalaisyhteiskunta

Vahvistetaan yhdistysten jäsenten suoria vaikutusmahdollisuuksia yhdistystoiminnassa, esimerkiksi sallimalla päätöksenteko jäsen- tai liittoäänestyksellä kaikista yhdistyksen kokouksen toimivaltaan kuuluvista asioista. Tuetaan suomalaisen yhdistyskentän kehittymistä helpottamalla lainsäädännössä kahden tai useamman yhdistysten yhdistymistä.

Kansalaisyhteiskunnan resurssien vahvistamiseksi selvitetään mahdollisuutta tukeakansalaisjärjestöjen varainhankinnan kehittämistä.

Arvioidaan tarpeet kansalaisaloitejärjestelmän kehittämiseen esimerkiksi varmistamalla, että aloite ei raukea vaalikauden vaihtuessa ja että muutoseikat eivät estä aloitteen sisällön toteuttamista.

Nuorten osallisuus

Lasketaan kansalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraja 15 vuoteen nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseksi.

Lasten ja nuorten osallisuutta ja toimijuutta yhteiskunnassa edistetään esimerkiksi digitaalisiin keinoin ja tuetaan medialukutaitojen kehittymistä. Koulujen demokratiakasvatusta lisätään ja niiden yhteiskunnallista kasvatustehtävää vahvistetaan. Vuorovaikutuksen rajapintaa puolueiden, kansalaisyhteiskunnan ja koulujen kesken tuetaan lasten ja nuorten aktiivisen kansalaisuuden vahvistamiseksi. Nuorisovaltuutettujen roolia kunnallisessa ja maakunnallisessa päätöksenteossa painotetaan.

Poliittisen järjestelmän toiminta

Vahvistetaan erityisesti poliittisen opposition toimintaedellytyksiä kehittämällä kaikkien eduskuntapuolueiden käytettävissä olevaa riippumatonta laskentapalvelua, joka pystyy mallintamaan puolueiden esitysten taloudellisia vaikutuksia, esimerkiksi eduskunnan tietopalvelun yhteydessä. Avataan ministeriöiden ja muun julkishallinnon käytössä olevat eri politiikkasektorien olennaiset laskenta- ja ennustemallit julkisiksi.

Puolueita lähellä olevien ajatuspajojen rahoitus kohdennetaan poliittisen päätöksenteon tukemiseen ja tieteellisen tutkimustiedon hyödyntämiseen uusien yhteiskunnallisten avustusten tekemiseksi. Puolueista riippumattomalle päätöksentekoa tukevalle yhteiskunnalliselle tutkimukselle taataan riittävät resurssit.

Lisätään politiikan avoimuutta ja kansalaisten mahdollisuutta saada tietoa asioista jo käsittelyvaiheessa niin valtakunnallisella kuin kunnallisella tasolla.

Uudistetaan ehdokkaiden asettamista vaaleissa koskevia määräyksiä mahdollistamaan nykyistä monipuolisemmin erilaiset demokraattiset päätöksentekotavat siten kuin puolueen säännöissä tarkemmin määrätään.

Perustetaan parlamentaarinen työryhmä selvittämään puoluelain, vaalirahoituslain ja vaalilain kehittämistarpeita sekä tarvittaessa muuta poliittista toimintaa koskevaa lainsäädäntöä.

Puolue- ja vaalirahoitus

Varmistetaan poliittisten nuorisojärjestöjen yhdenvertainen kohtelu rahoituksessa.

Kehitetään vaali- ja puoluerahoituksen ilmoittamista koskevia säädöksiä ja käytäntöjä sen varmistamiseksi, että ilmoitukset antavat oikean kuvan mahdollisia sidonnaisuuksia aiheuttavasta ulkopuolisesta rahoituksesta.

Lisätään puolue- ja vaalirahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä vahvistamalla Valtiontalouden tarkastusviraston oikeutta valvoa ehdokkaiden vaalirahoitusilmoituksia ja saada tätä varten tietoja kolmansilta osapuolilta.

Selvitetään keinoja vahvistaa vaalirahoituksen ennakkotietojen ilmoittamista äänessäjille jo ennen vaaleja, helpottaa kampanjatilin perustamista ja tehostaa lakisääteistä lahjoituskattoa.

Liite 10. Korotusten vaikutukset etuuksiin

Etuuskorotus	Vaikutus julkiseen talouteen, milj. e
Eläkkeiden korotus: Pienimpien eläkkeiden korotus +50e netto	183
Perusturva (peruspäiväraha, työmarkkinatuki ja vähimmäismääräiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat) +20e	52
Lapsilisän yksinhuoltajakorotus +10e. Tahtotila: Lapsilisän yksinhuoltajakorotus siten, että lapsilisän korotuksesta hyötyvät myös toimeentulotukiperheet	22
4. ja 5. lapsen lapsilisät +10e	6
Opintorahan huoltajakorotus +25e	3
Opintoraha indeksiin 2020 puolikkaana ja siitä normaalisti	25
Elatustuki +7e	9
Yht.	300